

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

System davek v hmotné nouzi

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Maliňáková

Autorka práce: Marcela Slipková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 3.

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Dne: 18.6.2008

**Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Maliňákové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.**

ÚVOD.....	6
1 SOCIÁLNÍ POLITIKA	8
1.1 Pojem sociální politika	9
1.2 Principy sociální politiky	10
1.3 Funkce sociální politiky	12
2 SOCIÁLNÍ STÁT	13
2.1 Role státu v sociální politice	14
2.2 Funkce sociálního státu	14
3 CHUDOBA	15
3.1 Příčiny vzniku chudoby	16
3.2 Absolutní a relativní chudoba	17
4 SOCIÁLNÍ POMOC	17
4.1 Dávky pomoci v hmotné nouzi	18
4.1.1 Životní a existenční minimum	19
4.1.2 Okruh oprávněných osob	20
4.1.3 Okruh společně posuzovaných osob	20
4.1.4 Zvýšení příjmu vlastním přičiněním	21
5 CÍLE, HYPOTÉZY A METODIKA VÝZKUMU	22
5.1 Východisko výzkumu	22
5.2 Předmět výzkumu	23
5.3 Cíl výzkumu	23
5.4 Hypotézy	23
5.5 Metody sběru dat	24
5.6 Technika sběru dat	24
5.7 Popis terénu šetření a výzkumný vzorek	24
5.8 Harmonogram výzkumu	25

5.9	Závěrečná zpráva	25
6	VÝSLEDKY	25
6.1	Zpracování dotazníků	25
6.2	Analýza a verifikace hypotéz	33
	DISKUSE	38
	ZÁVĚR	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH ZDROJŮ	42
	PŘÍLOHA	44
	ABSTRAKT	48
	ABSTRACT	49

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala především proto, že jsem delší dobu pracovala na oddělení dávek pro rodinu s dětmi. Dříve byly tyto dávky vypláceny do hranice sociální potřeby. Dnem 1. ledna 2007 došlo k zásadní změně v právní úpravě dosud jednotného systému sociální péče a systém výše jmenovaných dávek byl zcela transformován. Ve své dřívější praxi jsem se setkávala s lidmi sociálně potřebnými, navštěvovala jejich rodiny a v rámci své pracovní náplně vypočítávala výši sociálních dávek. Dnes, ačkoliv již pracuji na jiném oddělení, stále mám možnost kontaktu s kolegyněmi, které tyto příspěvky vyplácejí a myslím si, že mou velkou předností je možnost srovnání.

Dnešní doba je velice hektická a náročná co se týká zabezpečení rodiny i jednotlivců a schopnosti vést kvalitní a uspokojivý život. Nikdo z nás nemůže dopředu vědět, zda se nesetká s náročnou životní situací, kdy nebude schopen bez cizí pomoci tuto situaci vyřešit. Problémy se mohou týkat různých stránek našeho života, mimo jiné i stránky finanční. Může se stát, že člověk ztratí zaměstnání, partnera, zkrachuje jako osoba samostatně výdělečně činná nebo ho postihne mimořádná událost (např. živelná katastrofa – záplavy, požár apod.). Těchto situací je celá řada a vzhledem k současnému způsobu života se objevují další (např. zaměstnavatel odmítne vyplatit řádnou mzdu apod.). V těchto tíživých situacích, které lidé nedokáží vyřešit vlastními silami, lze poskytnout pomoc prostřednictvím dávek v hmotné nouzi. Poskytnutí této pomoci však vždy předchází posouzení konkrétní situace osoby podle stanovených podmínek pro poskytnutí jednotlivých dávek.

Podle zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, jsou poskytovány dávky, řešící obdobný okruh situací, které byly dosud řešeny zákonem o sociální potřebnosti. Jedná se o příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a dávka souhrnně označená jako okamžitá mimořádná pomoc. Ta je však poskytována několika odlišným okruhům osob a ve výši stanovené pro tyto jednotlivé okruhy

osob rozdílně. Do 31.12.2006 byli občané s nedostatečnými příjmy doplňováni do hranice sociální potřeby. Systém se však po určité době stal neefektivním, a proto bylo třeba v této oblasti učinit reformu. Změna nastala, jak jsem již výše uvedla, od 1.1.2007, kdy vešel v platnost nový zákon o dávkách v hmotné nouzi. Tento nový systém se snaží zabezpečit občany, kteří se dostali do tíživé finanční situace a tuto situaci nedokáží vyřešit sami, bez cizí pomoci. *„Je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení. Vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.“*¹

Já jsem se ve své bakalářské práci rozhodla zjistit, zda Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) skutečně tímto novým systémem dosáhlo svých cílů v porovnání s fakty získanými od uživatelů dávek.

¹ <http://www.mpsv.cz/cs/5>

1 SOCIÁLNÍ POLITIKA

Sociální politika je v transformujících se zemích pod silným politickým a ekonomickým tlakem. Na jedné straně rostou požadavky, na straně druhé jsou pouze omezené možnosti. Bezprostředně může být tento rozpor pokládán za projev přechodného ekonomického poklesu, výdaje na sociální politiku se ale v dlouhodobém horizontu stávají součástí ekonomické infrastruktury. Investice do lidských zdrojů jsou důležité pro budoucí prosperitu, krátkodobě je ovšem racionální disponibilní zdroje akumulovat k modernizaci výrobního zařízení. S rostoucími sociálními nerovnostmi se projevují i negativní sociální dopady reforem, které se prohlubují zvláště v období ekonomických potíží. Spolu s nimi roste spotřeba sociálních výdajů, zároveň však rostou očekávání a požadavky občanů vůči sociální politice. Hlavními faktory, které ovlivňují utváření sociální politiky jsou především snížená ekonomická výkonnost v kombinaci s novými sociálními riziky, která produkuje transformující se ekonomika. V důsledku toho roste význam politické legitimacy.²

„Sociální politika musí najít svou roli v kontextu sociálních otázek v evropském sjednocovacím procesu, vzhledem k tlakům globalizace. V tomto procesu hledání se nemůže sociální politika reformovat jen ze svých etablovaných a existujících institucionálních formátů, nýbrž musí učinit známým svůj princip socializace, který označujeme následně termínem sociálně politický.“³

Sociální politika je důležitou složkou veřejného života. Podoba všech opatření sociální politiky se odvíjí od chápání jejího smyslu celou společností. Hlavní úlohu v dnešní společnosti hraje v této oblasti většinou stát a dalšími aktéry jsou např. nestátní instituce či samotní občané. Míra začlenění jednotlivých elementů

² Srov. SIROVÁTKA, T. *Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Úvod: sociální politika a její racionalita, s. 9.

³ BÖHNISCH, L.; ARNOLD, H.; SCHRÖER, W. *Sozialpolitik – Eine sozialwissenschaftliche Einführung*. Weinheim und München: Juventa, 1999, s. 7.

do sociální politiky se odvíjí především od určité filozofie, vůdčí ideologie ve společnosti a také od souboru ekonomicko- historických podmínek.⁴

1.1 Pojem sociální politika

Slovo sociální je latinského původu a v praxi se používá v různých významech. V nejširším slova smyslu bychom ho mohli chápat jako - vztahující se ke společnosti - v užším slova smyslu se týká zlepšování společenských poměrů a v nejužším slova smyslu se týká hmotného zabezpečení jedince ve společnosti. Slovo politika je řeckého původu a opět může mít několik významů. Může být pojímáno jako úsilí o udržení nebo změnu systému, jako soubor sociálních činností, jako soubor politických nástrojů atd.⁵

„Předmětem sociální politiky je to, co se má v sociálním systému anebo v sociální ochraně, sociálním zabezpečení a jejich správě zachovat nebo změnit, tedy nejčastěji jsou to činnosti spojené s:

- regulováním podmínek práce a života člověka (sociální podmínky a prostředí člověka)*
- organizováním spolupráce jedinců ve složitých sociálních procesech (sociální management)*
- ochranou člověka před nepříznivými důsledky událostí v lidském životě, které člověk neumí zvládnout vlastními silami a u nichž je sociální subjekt připraven mu pomoci zmírnit nebo odstranit jejich příčiny, následky a průvodní jevy (sociální události).“⁶*

Z uvedeného vyplývá, že důležitou úlohu v sociální politice hraje člověk. Veškeré úsilí sociální politiky směřuje právě k vytváření příznivých podmínek pro

⁴ Srov. SMUTEK, M. *Sociální stát – úvod do studia*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 7.

⁵ Srov. TOMESŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: SOCIOKLUB, 1996, s. 19.

⁶ TOMESŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přepracované vydání. Praha: SOCIOKLUB, 2001, s. 115.

jeho život. Jedinec je pokládán za základ společnosti, a proto sociální politika je výrazně antropocentricky orientována. „Člověk je primárním cílem, úroveň jeho rozvoje klíčovým kritériem a jeho potenciál základním zdrojem rozvoje společnosti.“⁷

Základním cílem sociální politiky je realizace lidských práv, které jsou stanoveny v ústavě každého státu. Musí být vytvořeny lidsky důstojné podmínky života a zajištěny rovné příležitosti všem. Rovnými příležitostmi se rozumí především zajištění rovného přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, k pracovním příležitostem apod. Tento obecný cíl je dlouhodobý a má svá vývojová stádia.⁸

„Sociální politika může být cílová nebo instrumentální. Jsou-li sociální cíle a zájmy důvodem vzniku a rozvoje sociálního subjektu nebo smyslem jeho existence, hovoříme o cílové sociální politice. Jsou-li cíle subjektu jiné a jeho sociálně politické zájmy jsou jen prostředkem k jejich dosažení, hovoříme o instrumentální povaze sociální politiky.“⁹

1.2 Principy sociální politiky

Sociální politika směřuje k ovlivňování – změně sociální reality. Respektuje určité základní principy, tj. vedoucí idey a myšlenkové postupy a ty slouží též ke zpětnému hodnocení efektivity výsledků.

„Základní principy, které jsou pro sociální politiku považovány za typické jsou princip sociální spravedlnosti, princip sociální solidarity, princip subsidiarity a princip participace.“¹⁰

⁷ POTŮČEK, M. *Křížovatky české sociální reformy*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1999, s. 14.

⁸Srov. WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. Distanční studijní opora. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, 2005, s. 17.

⁹ TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přepracované vydání, s. 89.

¹⁰ WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. Distanční studijní opora, s. 16.

Princip sociální spravedlnosti

Spravedlnost je obvykle stavěna proti křivdě a bezpráví. Sociální spravedlnost lze vymezit pravidly, podle nichž jsou mezi jednotlivé občany, případně sociální skupiny ve společnosti, rozdělovány příjmy a bohatství, ale také životní příležitosti a předpoklady.

Požadavek sociální spravedlnosti zahrnuje vždy několik principů současně: patří k němu práva (garance individuálních práv a rovnosti v právech), zásluhy a potřeba. Tyto principy jsou obsaženy v konceptu spravedlnosti v různých společnostech s různou vahou položenou na každý z nich.¹¹

Princip sociální solidarity

„*Svornost jako charakteristika různých skupin a pospolitostí (včetně státu i obyvatel celého světa). Pojítka mezi lidmi mající aspekty racionální – společné zájmy, i aspekty emocionální – soucit.*“¹² Sociální solidaritu lze chápat jako vzájemnou podporu, sounáležitost, která souvisí s rozdělováním životních podmínek a prostředků v zájmu naplňování principu solidarity. „*Solidarita v užším slova smyslu je ochotou pomáhat lidem v nouzi uspokojovat jejich potřeby vyvolané nějakou mezní situací.*“¹³

Princip subsidiarity

Tento pojem znamená poskytování pomoci a lze o něm hovořit jako o principu spojujícím osobní odpovědnost se solidaritou. „*V sociální politice je definován jako rozvrstvení solidarity. Jednoduše řečeno – konkrétní sociální aktivitu by měl provozovat, kdo je nejbližší sociálnímu problému, který se má řešit, a který je schopen jej řešit.*“¹⁴

¹¹ Srov. SIROVÁTKA, T. *Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Kapitola 9. Česká sociální podpora: principy, realita, perspektivy, s. 182.

¹² MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 219.

¹³ KABELE, J. *Sociální práva jako novořeč*. Praha: Občanský institut, 1993, s. 12.

¹⁴ PRŮŠA, L. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha: SOCIOKLUB, 1996, s. 13.

Princip participace

Princip participace znamená možnost podílet se, participovat, na společenském životě. Základní myšlenkou je, že lidé, jejichž život je ovlivňován určitými opatřeními a rozhodnutími, musí mít také možnost, zúčastnit se procesu, který vede k jejich přijímání a realizaci. Jde v podstatě o to, aby se lidé mohli podílet na tom, co bezprostředně ovlivňuje jejich život.¹⁵

1.3 Funkce sociální politiky

Funkce sociální politiky spolu navzájem souvisejí, působí komplexně na jedince či sociální skupiny a mají i globální vliv na společnost jako celek. Existují různé funkce sociální politiky. Nejčastěji je uváděno těchto pět funkcí – ochranná, preventivní, stimulační, homogenizační, distribuční a redistribuční.¹⁶

Ochranná funkce

Jedná se o funkci historicky nejstarší, která tvoří tradiční a stabilní prvek sociální politiky. Řeší situace, kdy jedinec či sociální skupina je znevýhodněna ve vztahu k ostatním, ať ekonomicky či sociálně. Jde o zmírnění nebo odstranění důsledků určitých sociálních událostí.¹⁷

Preventivní funkce

Cílem této funkce je předcházet určitým škodám na životě a zdraví a nepříznivým sociálním situacím. Snahou je zcela zabránit nebo alespoň v co největší míře tomu, aby k nežádoucím sociálním situacím vůbec docházelo. Tato funkce se vyvinula z hygienické a bezpečnostní prevence v rozsáhlou sociální prevenci.¹⁸

¹⁵ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení - I. část. 2.* rozšířené vydání. Praha: Karolinum, 2004, s. 40.

¹⁶ Srov. WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika.* Distanční studijní opora, s. 17-18.

¹⁷ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení - I. část, s. 30.*

¹⁸ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení - I. část, s. 32.*

Stimulační funkce

Cílem je podporovat a vyvolávat žádoucí jednání jednotlivců a sociálních skupin, a to jak v oblasti ekonomické, tak i mimo ni. Jde o opatření, která mají především vliv na pracovní výkonnost, produktivitu apod.

Homogenizační funkce

Tato funkce se snaží dosahovat určité stejnorodosti v uspokojování základních životních potřeb, snaží se odstraňovat nebo zmírňovat sociální rozdíly v životních podmínkách jedinců i sociálních skupin. Tato funkce se nejzřetelněji projevuje např. v sociální pomoci nízkopříjmovým skupinám obyvatelstva, kteří jsou na základě opatření sociální politiky dorovnávaní do výše společensky uznaného standardu.¹⁹

Distribuční a redistribuční funkce

Tato funkce je jednou z nejsložitějších a zároveň nejvýznamnější funkcí. Určuje podíl jednotlivců a skupin na společenském bohatství. V zásadě řeší co, jak, komu, za co a podle čeho rozdělovat. Uskutečňuje se prostřednictvím daní a transferů. „*Těžiště této funkce spočívá v modifikaci prvotního rozdělování, v přerozdělení toho, co již jednou bylo nedokonale či nespravedlivě rozděleno trhem.*“²⁰

2 SOCIÁLNÍ STÁT

Sociální stát vzniká v důsledku industrializace, urbanizace a v důsledku vývoje kapitalismu. S nástupem nového tržního hospodářství vyvstaly nové problémy týkající se především nezaměstnanosti a chudoby. Bylo potřeba zmírňovat dopady spojené s tržním hospodářstvím. Do popředí se dostává socioekonomická nerovnost jednotlivců. Vyvstává nutnost dané problémy řešit.

¹⁹ Srov. WILDMANNOVÁ M. *Sociální politika*. Distanční studijní opora, s. 18.

²⁰ WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. Distanční studijní opora, s. 18.

2.1 Role státu v sociální politice

Sociální stát prochází soustavným vývojem, mění se v čase, podle ekonomické situace i dalších specifik v jednotlivých zemích. Role státu v sociální politice a jeho váha v ní se samozřejmě mění také. Sociální stát je tedy jedinečným v určité zemi a době, lze jej však charakterizovat i určitými univerzálními znaky. Často je spojován se vznikem moderní politiky, která se opírá o tři klíčové momenty – dobré zdraví, dobré vzdělání, zajištěnost obyvatelstva nezbytnými příjmy s cílem vyrovnat šance při vstupu do života a zajištění důstojné životní úrovně všem jedincům.²¹

„Sociální stát je stát, v němž demokraticky organizovaná moc prostřednictvím sociálního zákonodárství a státní správy:

- *garantuje minimální příjem pro jedince a rodinu na úrovni životního minima*
- *poskytuje sociální zabezpečení umožňující předejít, zmírnit nebo překonat sociální rizika s cílem zajistit přiměřenou minimální úroveň sociálního zabezpečení*
- a sociální suverenity*
- *zajišťuje kvalitní úroveň odpovídajících služeb pro všechny občany bez rozlišení společenského statusu.*²²

2.2 Funkce sociálního státu

V oblasti veřejných sociálních služeb se funkce státu rozvíjejí v rámci funkcí obecných, jež zajišťuje stát v těchto bodech:

- ochrany základních lidských práv a svobod
- tvorby zákonů
- výkonu soudní moci

²¹ Srov. HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava - Filozofická fakulta, 2003, s. 34 – 35.

²² ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení - I. část*, s. 10 – 11.

- obecný výkon politické vůle dané společností²³

„V rámci specifických funkcí sociálního státu je možné rozlišit následujících sedm funkcí:

- koncepční funkce (vytváření základní orientace sociální politiky)
- legislativní funkce (průběh sociálně politických rozhodnutí do zákonů)
- zdrojová funkce (získávání a rozdělování finančních a dalších prostředků)
- koordinační funkce (výměna informací a vyjednávání mezi jednotlivými aktéry sociální politiky)
- implementační funkce (realizace přijatých politik)
- funkce vlastního poskytování veřejných sociálních služeb
- supervizní, kontrolní funkce.“²⁴

3 CHUDOBA

Chudoba je průsečíkem působení trhu, státu a činností či nečinností jednotlivců a rodin. Ti mohou uplatňovat své vlastní strategie. Aktivní strategie se snaží o maximální uplatnění na trhu a jeho prostřednictvím o zajištění dostatečných příjmů. Pasivní strategie spoléhá na redistributivní mechanismy umožňující přežití. Stálým problémem je rozlišení mezi pasivní strategií vynucenou okolnostmi a mezi pasivní strategií danou leností a nezájmem zlepšit si ekonomické postavení vlastní prací.²⁵

Chudobu lze chápat jako stav, kdy nedostatek hmotných prostředků jedinců nebo sociálních skupin omezuje možnosti spotřeby natolik, že neumožňuje zabezpečení základních životních potřeb na přiměřené úrovni. Společensko-

²³ Srov. HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*, s. 34 – 35.

²⁴ HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*, s. 36.

²⁵ Srov. POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1995, s. 74.

ekonomický vývoj moderní společnosti dává tomuto hodnocení ještě jinou, kvantitativní dimenzi. Především rozděluje chudobu na absolutní a relativní.²⁶

3.1 Příčiny vzniku chudoby

Za nejčastější příčiny chudoby jsou považovány např. osud, nespravedlnost společnosti a neschopnost přizpůsobit se jejímu vývoji a transformaci, lenivost, nedostatek vlastní aktivity apod.

Existují tři typy ideologií chudoby:

- 1) Chudoba jako výsledek ekonomického a sociálního uspořádání společnosti a nerovnosti v ní – je výsledkem existence nerovností ve společnosti v oblasti zaměstnanosti, příjmů, diskriminace apod. je vytvářena především politickými a ekonomickými vztahy ve společnosti.
- 2) Chudoba jako výsledek lenosti a nedostatečné aktivity jedinců – mezi základní osobní nedostatky vedoucí k chudobě jsou považovány ty, které se týkají morálního profilu jedince a dále ty, které souvisí s lidským kapitálem. Důležité je rozlišení mezi těmi, kteří se o sebe nemohou postarat a těmi, kteří se o sebe nechtějí postarat.
- 3) Chudoba jako výsledek situačních faktorů – předkládá názor, že za chudobu není zodpovědná společnost, ale rodina či komunita. Nevhodné rodinné prostředí ovlivňuje hodnotový systém dětí a chudoba se tak stává očekávaným způsobem života. Řadí se sem i chudoba vznikající v důsledku neštěstí či chudoba frikční spojená se zátěžemi v jednotlivých etapách lidského života.²⁷

²⁶ Srov. TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*, s. 126.

²⁷ Srov. HALÁSKOVÁ, R. *Kapitoly ze sociální politiky*, s. 90 – 91.

3.2 Absolutní a relativní chudoba

Absolutní chudoba je stav, kdy nedostatek hmotných prostředků neumožňuje uspokojení ani základních životních potřeb (strava, oblečení, obydlí) a je ohrožena sama existence člověka. Tento typ chudoby je typický zejména pro rozvojové země.

Relativní chudoba je stav, kdy nedostatek hmotných prostředků vede u jedinců nebo sociálních skupin k uspokojování životních potřeb na výrazně nižší úrovni než je průměrná úroveň v dané společnosti.²⁸

Chudoba se vždy hodnotí ve srovnání s celkovou životní úrovní dané země v daném čase. Analýzou sociálních důsledků chudoby (zjištěním, jak velká část společnosti chudobou trpí a kde je hranice chudoby), vznikají různé sociální programy a dochází k přerozdělení hmotných prostředků. Je všeobecně známo, že chudoba je spojena s hmotnou nouzí a materiální deprivací.

4 SOCIÁLNÍ POMOC

Systém pomoci v hmotné nouzi řeší situace, kdy jsou ohrožena práva občana nebo se občan nachází v hmotné či sociální nouzi a vzhledem k okolnostem (vysoký věk, nezaopatřenost, ztráta soběstačnosti, postižení, dysfunkce rodiny apod.) není schopen zabezpečit základní životní potřeby vlastními silami. Finančně je tato oblast řešena ze státního a obecního rozpočtu i z prostředků dobrovolných organizací a nadací.

„Hmotná nouze – občan se nachází v hmotné nouzi, jestliže jeho příjem nedosahuje částek životního minima a nemůže si tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním. Sociální nouze – občan se nachází v sociální nouzi, jestliže pro

²⁸ Srov. TOMEŠ, I. *Sociální politika a mezinárodní zkušenost*. 2. přepracované vydání, s. 153

nezletilost, ztrátu soběstačnosti, pro nemoc, zdravotní postižení, dysfunkci rodiny, ohrožení práv a zájmů jedním jinou osobou nebo z jiných vážných důvodů není fakticky schopen zabezpečovat své základní životní potřeby.“²⁹

4.1 Dávky pomoci v hmotné nouzi

Dnem 1.1.2007 vešla v platnost nová právní úprava obsažená v zákoně č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi. Tento nový systém klade větší důraz na sociální práci s osobami, které nemají zajištěny základní životní potřeby. Snaží se řešit nejen nedostatek finančních prostředků, ale zaměřuje se i na samotnou aktivizaci těchto osob. Z tohoto důvodu se v tomto dávkovém systému objevila nová opatření. Je jím např. aktivizační plán vypracovaný občanem ve spolupráci se sociální pracovníci, který zavazuje k výkonu určitých stanovených úkolů, procentuelní zvýhodnění osob v oblasti pracovní aktivity, zkoumání využití majetku či uplatnění zákonných nároků a pohledávek.

„Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou:

- a) příspěvek na živobytí*
- b) doplatek na bydlení*
- c) mimořádná okamžitá pomoc*“³⁰

„Nárok na příspěvek na živobytí má osoba, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak vážně ohroženo.“³¹
Částka živobytí osoby a částka živobytí společně posuzovaných osob je upravena v zákoně 111/2006Sb. § 24.

²⁹ WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*, s. 78.

³⁰ Zákon 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, § 4 odst. 1.

³¹ BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby k 1.3.2007*. Olomouc: ANAG, 2007, s. 60.

„Výše doplatku na bydlení za kalendářní měsíc činí rozdíl mezi částkou odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc, sníženou o příspěvek na bydlení náležející za předchozí kalendářní měsíc, a částkou, o kterou příjem osoby/společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí převyšuje částku živobytí osoby/společně posuzovaných osob.“³²

Pojem odůvodněné náklady na bydlení a náležitosti s ním spojené jsou uvedeny v zákoně 111/2006 Sb. § 34.

Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy není osoba v hmotné nouzi, ale je jí vhodné bezprostředně poskytnout pomoc. Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví několik situací, v nichž lze tuto dávku poskytnout:

„1) z důvodu ohrožení zdraví 2) z důvodu vážné mimořádné události 3) k úhradě jednorázového výdaje 4) na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základě vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte 5) pro osobu, která nesplňuje podmínky pro vznik nároku na příspěvek na živobytí, avšak v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením.“³³

4.1.1 Životní a existenční minimum

Obdobně jako v právní úpravě systému dávek sociální potřebnosti hraje významnou úlohu při stanovení podmínek nároku a výše dávek životní minimum. Vedle tohoto pojmu je též nově zaveden institut existenčního minima.

„Zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Existenční minimum

³² Zákon 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, § 35.

³³ BŘESKÁ N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče...*, s. 76 - 77.

stanoví jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytně nutnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežítí.³⁴

„Částka životního minima jednotlivce činí měsíčně 3.126,- Kč. Částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí činí měsíčně 2.880,- Kč. Částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí činí měsíčně – 2.600,- Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem. Další specifikace se vyznačuje nezaopatřeností dítěte a je rozdělena dle věku dítěte - 2.250,- Kč u dítěte ve věku 15 – 26 let, 1.960,- Kč u dítěte ve věku 6–15let, 1.600,- Kč do 6 let věku dítěte. Částka existenčního minima osoby činí 2.020,- Kč. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let.“³⁵

4.1.2 Okruh oprávněných osob

Okruh oprávněných osob je stanoven podle druhu dávky a v souladu s příslušnými směrnici Evropské unie. Okruh oprávněných osob vztahující se k příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a nároku na mimořádnou okamžitou pomoc při splnění podmínek daných zákonem je uveden v § 5 zákona 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi.

4.1.3 Okruh společně posuzovaných osob

„Do okruhu společně posuzovaných osob patří, není-li dále stanoveno jinak:

- rodiče a nezletilé nezaopatřené děti
- manželé
- rodiče a

³⁴ Zákon 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, § 1 odst. 1.

³⁵ BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče.*, s. 20 - 21.

- 1) nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené
 - 2) zletilé děti, pokud tyto děti společně s rodiči užívají byt a nejsou společně posuzovány s jinými osobami jako manželé nebo jako jiné osoby, které společně užívají byt
- jiné osoby, které společně užívají byt s výjimkou osob, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady své potřeby ve smyslu § 115 občanského zákoníku“³⁶

4.1.4 Zvýšení příjmu vlastním přičiněním

Nedostatečný příjem je jednou z podmínek hmotné nouze. Podstatné je, že osoba nebo společně posuzované osoby si ho nemohou zvýšit vlastním přičiněním.

„Zvýšením příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu

- a) vlastní prací
- b) řádným uplatněním nároků a pohledávek
- c) prodejem nebo jiným využitím majetku“³⁷

Možnost zvýšit si příjem vlastní prací se nezkoumá u osoby, která je starší 65 let, poživatelem starobního důchodu, plně invalidní, rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím o 1 dítě do 4 let věku nebo o dítě starší, které nemůže být z vážných důvodů umístěno v mateřské škole nebo se považuje za dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči. Dále se jedná o osobu, která osobně a řádně pečuje o osobu závislou na péči jiné osoby ve stupni II, III nebo IV nebo ve stupni I, pokud se jedná o osobu starší 80 let. Do této skupiny ještě patří nezaopatřené dítě a osoba uznaná dočasně práce neschopnou.³⁸

³⁶ BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče...*, s. 24 - 25.

³⁷ Zákon 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, § 11 odst. 2

³⁸ Srov. BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče...*, s. 42 - 43.

Zvýšení příjmů řádným uplatněním nároků a pohledávek znamená, že osoba musí nejprve využít možností, které vyjmenovává zákon, aby si zvýšila svůj příjem. Jedná se o nárok na dávky nemocenského a důchodového pojištění, nárok na dávky státní sociální podpory, uplatnění nároku na výživné a nárok plynoucí z pracovních nebo obdobných vztahů (podpora v nezaměstnanosti, při rekvalifikaci, mzdové nároky). Zákon umožňuje i uplatnění nároků z jiných pohledávek bez bližší specifikace. Zároveň zákon umožňuje od požadavku na uplatnění těchto nároků či pohledávek upustit, pokud je zřejmé, že uplatnění by nebylo úměrné dosaženému zisku.³⁹

Další možností, jak si zvýšit příjem vlastním přičiněním je prodej či jiné využití movitého nebo nemovitého majetku. Musí jít o prodej nebo využití majetku, který nepatří mezi věci, jejichž prodej či využití zákon nevyžaduje, nebo které podle občanského soudního řádu nepodléhají výkonu rozhodnutí. Dále se prodej nebo další využití majetku nevyžaduje v případech, kdy je zřejmé, že jeho prodej nebo jeho jiné využití by nebyly úměrné zisku z něj plynoucímu, nebo pokud by to nebylo možné po osobě spravedlivě žádat. Jde-li o nemovitý majetek, pak k možnosti využití prodeje nebo jiného využití tohoto majetku pro zvýšení příjmu vlastním přičiněním se posuzuje až po uplynutí 3 měsíců, za které byla vyplacena dávka, pokud nárok na tuto dávku trvá, u nemovitého majetku se posuzuje doba po uplynutí 6 měsíců za stejných podmínek výše uvedených.⁴⁰

5 CÍLE, HYPOTÉZY A METODIKA VÝZKUMU

5.1 Východisko výzkumu

Parlament České republiky schválil v březnu 2006 zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, který platí od 1. ledna 2007. Tento zákon nově

³⁹ Srov. http://www.osu.cz/metakor/dok/zakon-111_2006-mp2.pdf

⁴⁰ Srov. BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče...*, s. 44 - 46.

stanovuje podmínky pro pomoc osobám takto postiženým a zároveň ruší zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti. Hmotná nouze je situace, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb. Uvedený zákon napomáhá též řešit některé nárazové životní situace, které nelze vyřešit jinak než okamžitou peněžitou pomocí.

Dávkami, které řeší pomoc v hmotné nouzi jsou:

1. příspěvek na živobytí
2. doplatek na bydlení
3. mimořádná okamžitá pomoc

5.2 Předmět výzkumu

Předmětem dotazníkového šetření byla snaha zjistit shody či rozpory mezi proklamovanými fakty MPSV a uživateli dávek.

5.3 Cíl výzkumu

Cílem práce je zjistit, zda se MPSV podařilo nově nastoleným dávkovým systémem splnit předpoklady, ze kterých tento systém vychází a zda to stejně cítí i uživatelé dávek.

5.4 Hypotézy

Hlavní hypotéza

Existuje shoda mezi cíli a snahou MPSV a subjektivními názory a činy uživatelů.

Dílčí hypotézy

- 1. U osob které pobírají dávky v hmotné nouzi existuje snaha o nalézání jiných prostředků k uspokojování životních potřeb.**
- 2. Uživatelé sociálních dávek se necítí sociálně vyloučení.**
- 3. Uživatelé sociálních dávek souhlasí s principem, že každý, kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, kdo nepracuje.**

5.5 Metody sběru dat

Matematicko – statistická metoda pomůže sumarizovat a roztřídit data získaná terénním šetřením sledovaného jevu, srovnat je (určit shodné a rozlišné prvky zjištění) a převést do tabulek a grafů. Získané výsledky vztahujeme k příslušným hypotézám, aby byly připraveny k podkladu pro verifikaci hypotéz.

5.6 Technika sběru dat

Dotazník byl vytvořen autorkou bakalářské práce pod vedením vedoucí této práce za účelem naplnění či vyvrácení cílů a hypotéz tak, jak jsou pro nás v práci stanovené. Dotazník je jednou z nejvyužívanějších technik sběru dat, při které jsou potřebné informace od zkoumaných osob získávány písemně, prostřednictvím otázek v předem připravených dotaznících. Výhodou této techniky je, že údaje, které z dotazníku získáme lze snadno třídit. Existují však i nevýhody. Jednou z nich je fakt, že respondent by si po zralém uvážení nemusel vybrat žádnou z nabízených možností a dalším negativem může být skutečnost, že dotazovaný zcela záměrně přizpůsobí své odpovědi tomu, aby byl splněn záměr zkoumajícího. Respondent nemusí vždy odpovídat podle pravdy (někdy ve snaze „jevit se lepším“). Do dotazníku lze použít otázky uzavřené, kdy respondent vybírá vždy jednu z nabízených možností a nemusí svůj výběr dále komentovat, dále otázky polouzavřené a otevřené. U otázek otevřených odpovídá respondent sám bez možnosti výběru. Dále jsou využívány otázky identifikační, které se zaměřují na pohlaví, vzdělání, zaměstnání, věk respondentů atd. V dotazníku připraveném pro sběr materiálu k předloženému cíli šetření byly použity otázky identifikační, uzavřené a otevřené.

5.7 Popis terénu šetření a výzkumný vzorek

S ohledem na mnou zvolené téma bakalářské práce jsem se rozhodla pro dotazníkové šetření (viz. příloha). To bylo provedeno na Magistrátu města

v Českých Budějovicích na oddělení dávek pro pomoc v hmotné nouzi. Výzkumný vzorek pro dotazníkové šetření byl sestaven ze 70 náhodně vybraných uživatelů dávek v hmotné nouzi z celkového počtu 320 žádostí o dávku v hmotné nouzi stanoveného k datu 1.5.2008. Celkem mělo být získáno a analyzováno 70 dotazníků.

5.8 Harmonogram výzkumu

Výzkum se uskutečnil v měsíci květnu 2008.

- 1) technická příprava, tisk dotazníků.
- 2) distribuce a sběr dotazníků
- 3) zjištění počtu odevzdaných a zároveň relevantních dotazníků, (tzn. takových, které jsou správně vyplněny a je možno je použít pro další zpracování).

5.9 Závěrečná zpráva

V závěrečné zprávě jsou podrobně rozpracovány výsledky, ke kterým jsem dospěla pomocí dotazníkového šetření.

6 VÝSLEDKY

6.1 Zpracování dotazníků

Na oddělení dávek v hmotné nouzi bylo rozdáno sociálními pracovníci uživatelům dávek 70 dotazníků a stejný počet byl vrácen ke zpracování – tedy 70 dotazníků. Tento počet byl stanoven z celkového počtu 320 žádostí o dávku v hmotné nouzi. Zjištěné údaje jsou zpracovány a níže uvedeny.

Otázka číslo 1: *Uveďte své pohlaví.*

	Číselně	v %
MUŽI	28	40
ŽENY	42	60

Otázka číslo 2: *Uveďte svůj věk.*

	Číselně	v %
18 – 30 let	9	13
31 – 55 let	54	77
56 a více	7	10

Otázka číslo 3: *Uveďte svůj stav.*

	Číselně	v %
vdaná/ženatý	14	20
svobodná/ý	28	40
rozvedená/ý	25	36
vdova/vdovec	3	4

Otázka č. 4: *Zařad'te se do jedné z těchto kategorií.*

	Číselně	v %
zaměstnanec v pracovním poměru	4	6
osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ)	1	1
evidován/a u úřadu práce (ÚP)	44	63
na mateřské dovolené	7	10
ve starobním důchodu nebo v plném invalidním důchodu	8	11
pečuji o osobu, která je závislá na péči...	6	9
jiné	0	0

Následující otázky č. 5 – 9 vyplňovali uživatelé v případě, že se zařadili do kategorie – zaměstnanec v pracovním poměru, OSVČ, evidence u ÚP, čerpání mateřské dovolené – celkem 56 respondentů.

Tyto otázky se týkaly možnosti dalšího vzdělávání a příjmu z výdělečné činnosti. 14 uživatelů následujících pět dotazů nezodpovídalo, a proto je pro ot. č. 5 – 9 stěžejním vzorkem 56 uživatelů.

Otázka č. 5: *Snažíte se v době pobírání dávek v hmotné nouzi aktivně si hledat jiné zdroje příjmu?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	23	21	44	79
NE	2	10	12	21

V případě kladné odpovědi na tuto otázku, měli respondenti možnost uvést jaké zdroje příjmu to jsou. Uvedli toto:

Muži - hlavní pracovní poměr
 - brigády
 - zaměstnání s ubytováním
 - zaměstnání u soukromníka s ubytováním
 - práce ve stavebnictví

Ženy - hlavní pracovní poměr
 - brigády
 - dohoda o pracovní činnosti
 - zaměstnání mimo obor
 - kvalifikační kurs a následné zaměstnání

Otázka č. 6: *Pokud byste měl/a možnost absolvovat zdarma rekvalifikační kurs, který by Vám mohl pomoci získat nové zaměstnání (i kdyby Vás nebavilo) souhlasil/a byste?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	17	25	42	75
NE	5	4	9	16
ABSOLVOVAL/A	3	2	5	9

Otázka č. 7: *Pokud byste měl/a možnost absolvovat za symbolický poplatek počítačový kurs či kurs jazykový, souhlasila byste?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	8	11	19	34
NE	13	18	31	55
ABSOLVOVAL/A	4	2	6	11

Otázka č. 8: *Byl/a byste ochoten/ochotna pracovat za minimální mzdu tj. 8.000,- Kč hrubého?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	16	18	34	61
NE	9	13	22	39

Otázka č. 9: *Šel/šla byste dělat jakoukoliv práci nabídnutou úřadem práce, pokud by nebyl problém s dojížděním, pracovní dobou a práci byste mohl/a vykonávat i ze zdravotního hlediska?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	19	25	44	79
NE	6	6	12	21

Na otázky 10 – 16 odpovídali opět všichni respondenti v celkovém počtu 70.

Otázka č. 10: *Pokládáte výši dávek v hmotné nouzi, kterou dostáváte za dostačující?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	7	14	21	30
NE	21	28	49	70

Otázka č. 11: *Máte pocit, že od doby, kdy dostáváte dávky v hmotné nouzi máte méně přátel?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	7	4	11	16
NE	21	38	59	84

Otázka č. 12: *Existují nějaké Vaše zájmy a aktivity, které musíte z finančních důvodů od doby pobírání dávek omezovat?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	9	14	23	33
NE	19	28	47	67

V případě kladné odpovědi měli respondenti možnost uvést v jakých aktivitách se musí omezovat. Jejich odpovědi jsou níže uvedeny:

Muži uvedli - kultura

- cestování
- divadlo
- jazyková škola
- sledování televize
- telefonování
- rybaření

Ženy uvedly - aktivity dětí

- výlety s dětmi
- kroužky pro děti
- kultura
- cestování
- knihy
- strava
- zahradničení
- návštěva přátel
- plovárna

Otázka č. 13: *Cítíte se v současné době méněcenní než členové Vaší rodiny nebo Vaši přátelé?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	10	12	22	31
NE	18	30	48	69

Otázka č. 14: *Souhlasíte s tím, že ten kdo pracuje se má lépe než ten kdo je závislý na dávkách v hmotné nouzi?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	28	39	67	96
NE	0	3	3	4

Otázka č. 15: *Požádala jste před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi o finanční výpomoc někoho z užší rodiny (např. matka, otec, sourozenci)?*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	4	20	24	34
NE	24	22	46	66

V případě kladné odpovědi měli respondenti možnost uvést, koho z užší rodiny o pomoc požádali.

V případě mužů této možnosti využili dva respondenti a odpověděli:

- 1) matka
- 2) rodiče

V případě žen této možnosti využilo 17 dotazovaných. V odpovědích se ocitli níže uvedené osoby:

1) matka -	8 krát
2) sourozenci (bratr, sestra) -	4 krát
3) otec -	3 krát
4) rodiče -	3 krát
5) babička -	2 krát
6) děti -	1 krát

Otázka č. 16: *Požádal/a jste před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi o finanční výpomoc někoho z širší rodiny nebo někoho dalšího?(v této odpovědi byla možnost zakroužkovat alternativu č. 1 ANO – tj. někoho z širší rodiny a současně alternativu č. 3 NĚKDO DALŠÍ – tj. banka, úvěrové společnosti, finanční společnosti apod.)*

	Muži	Ženy	Celkem	v %
ANO	0	4	4	6
NE	28	34	62	89
DALŠÍ	0	3	3	4
SOUBĚH ALTERNATIV	0	1	1	1

V případě odpovědi ANO měli respondenti možnost uvést někoho z širší rodiny, koho požádali o finanční výpomoc.

V našem případě se tato možnost týkala pouze žen a využily ji všechny čtyři. Jejich odpovědi zněly:

- 1) sousedé
- 2) tchán
- 3) strýc
- 4) přátelé

V případě odpovědi č. 3 měli respondenti možnost uvést někoho dalšího, kdo jim poskytl finanční výpomoc před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi (např. banka, úvěrová společnost atd.). V našem případě se tato možnost týkala pouze žen

a využily ji všechny tři. Jejich odpovědi zněly:

- 1) finanční společnost (doslovně)
- 2) stavební spořitelna Wüstenrot
- 3) Česká spořitelna

Možnost souběhu dvou alternativ (č. 1 a č. 2) využila pouze jedna žena a její odpověď zněla:

- 1) příbuzní a home credit

6.2 Analýza dat a verifikace hypotéz

HH : Existuje shoda mezi cíli a snahou MPSV a subjektivními názory a činy uživatelů.

K hlavní hypotéze byly ještě stanoveny tři hypotézy dílčí, jejich potvrzení či vyvrácení je níže rozpracováno.

H1 : U osob které pobírají dávky v hmotné nouzi existuje snaha o nalézání jiných prostředků k uspokojování životních potřeb.

K této hypotéze se vztahují v dotazníku otázky č. 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16

Otázka č. 5 – Snažíte se v době pobírání dávek v hmotné nouzi aktivně si hledat jiné zdroje příjmu?

Z dotazníků vyplynulo, že v době pobírání dávek v hmotné nouzi si z celkového počtu odpovídajících – tj. 56 hledá jiný zdroj příjmu 79% osob a 21% osob jiný zdroj příjmu nehledá. Z výzkumu též vyplývá, že větší snahu najít jiný zdroj příjmu mimo dávek v hmotné nouzi mají muži.

Otázka č. 6 – Pokud byste měl/a možnost absolvovat zdarma rekvalifikační kurs, který by Vám mohl pomoci získat nové zaměstnání (i kdyby Vás nebavilo) souhlasil/a byste?

Z celkového počtu 56 respondentů odpovědělo 75% kladně (tj. chtělo by rekvalifikační kurs absolvovat), 9% kurs již absolvovalo a pouze 16% nemá

o rekvalifikaci zájem. Jak z výzkumu vyplývá zájem o rekvalifikační kurs je u obou pohlaví velký.

Otázka č. 7 – Pokud byste měl/a možnost absolvovat za symbolický poplatek počítačový kurs či kurs jazykový, souhlasila byste?

Z celkového počtu 56 respondentů odpovědělo 34% kladně (tj. chtělo by kurs absolvovat), 11% kurs již absolvovalo a 55% o něj nemá zájem. Z uvedeného je patrné, že větší část dotazovaných o počítačový či jazykový kurs zájem nemá. U mužů i žen převládaly záporné odpovědi.

Otázka č. 8 – Byla/a byste ochoten/ochotna pracovat za minimální mzdu tj. 8.000,- Kč hrubého?

Z celkového počtu 56 respondentů odpovědělo 61% kladně – tj. bylo by ochotno pracovat za minimální mzdu, 39% respondentů odpovědělo záporně. Výsledky tedy dokazují, že většina uživatelů by byla ochotna pracovat za minimální mzdu. U mužů i žen převládaly kladné odpovědi.

Otázka č. 9 – Šel/šla byste dělat jakoukoliv práci nabídnutou úřadem práce, pokud by nebyl problém s dojížděním, pracovní dobou a práci byste mohl/a vykonávat i ze zdravotního hlediska?

Z celkového počtu 56 respondentů odpovědělo 79% kladně – tj. šlo by dělat jakoukoliv práci nabídnutou úřadem práce, 21% respondentů by jakoukoliv práci nabídnutou úřadem práce s ohledem na výše uvedené podmínky dělat nešlo. U mužů i žen převládaly kladné odpovědi.

Otázka č. 15 – Požádal/a jste před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi o finanční výpomoc někoho z užší rodiny (např. matka, otec, sourozenci)?

Z celkového počtu 70 respondentů odpovědělo 34% kladně – tj. před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi požádali o finanční výpomoc někoho z užší rodiny a 66% odpovědělo záporně - tj. výše uvedenou možnost nevyužili. Většina respondentů tedy neměla potřebu řešit svoji finanční situaci před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi s užší rodinou. U žen byla situace téměř vyrovnaná – tj. 20 rodinu požádalo o výpomoc a 22 nepožádalo. U mužů byla situace rozdílnější – o pomoc požádali pouze 4 respondenti, 24 jich nepožádalo.

Otázka č. 16 – Požádal/a jste před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi o finanční výpomoc někoho z širší rodiny nebo někoho dalšího?

Z celkového počtu 70 respondentů odpovědělo 6% kladně (tj. 4 požádali o finanční výpomoc někoho z širší rodiny nebo někoho dalšího), 4% požádali někoho ještě dalšího – např. banku, fin. společnost atd., 1 dotazovaná využila možnost vztahující se k dané otázce a uvedla souběžně 2 alternativy – pomoc širší rodiny + pomoc někoho ještě dalšího). 89% respondentů odpovědělo, že nevyužilo možnost finanční výpomoci od někoho z širší rodiny nebo někoho dalšího. U mužů byla záporná odpověď jednoznačná - 28 mužů odpovědělo NE, kladná odpověď nebyla žádná. Ženy odpověděly 34 krát záporně a pouze 8 krát kladně. Z uvedeného vyplývá, že jen velmi malá část uživatelů dávek v hmotné nouzi se před podáním žádosti o dávku obrací o finanční výpomoc na širší rodinu či peněžní ústavy.

Grafické znázornění potvrzení H1 u jednotlivých otázek

Otázky	5	6	7	8	9	15	16
Verifikace	+	+	-	+	+	-	-

Legenda: + potvrzuje hypotézu, - vyvrací hypotézu

Ze sedmi položek dotazníku vztahujících se k hypotéze č. 1 byly celkem 4 potvrzující a tři tuto hypotézu nepotvrdily. Tyto výsledky prokazují platnost hypotézy č. 1.

H2 : Uživatelé sociálních dávek se necítí sociálně vyloučení.
--

K této hypotéze se vztahují v dotazníku otázky č. 11,12,13

Otázka č. 11 – Máte pocit, že od doby, kdy dostáváte dávky v hmotné nouzi máte méně přátel?

Z celkového počtu 70 respondentů odpovědělo 16% kladně a 84% záporně. U mužů i žen převládaly záporné odpovědi. Z uvedeného vyplývá, že převážná většina dotazovaných se domnívá, že pobírání dávek v hmotné nouzi nemělo vliv na počet jejich přátel.

Otázka č. 12 – Existují nějaké Vaše zájmy a aktivity, které musíte z finančních důvodů od doby pobírání dávek omezovat?

Z celkového počtu 70 respondentů odpovědělo 33% kladně – tj. domnívají se, že musí z finančních důvodů, od doby pobírání dávek v hmotné nouzi, své zájmy a aktivity omezovat a 67% tento dojem nemá. Záporné odpovědi převládaly u mužů i žen.

Otázka č. 13 – Cítíte se v současné době méněcenní než členové Vaší rodiny nebo Vaši přátelé?

Z celkového počtu 70 respondentů odpovědělo na výše uvedenou otázku 31% dotazovaných kladně – cítí se méněcenní oproti členům jejich rodiny či přátelům. 69% dotazovaných odpovědělo na tuto otázku záporně. Záporné odpovědi převládaly u mužů i žen.

Grafické znázornění potvrzení H2 u jednotlivých otázek

Otázky	11	12	13
Verifikace	+	+	+

Legenda: + potvrzuje hypotézu, - vyvrací hypotézu

Ze 3 položek dotazníku vztahujících se k hypotéze č. 2 byly všechny 3 potvrzující (+). Tyto výsledky prokazují platnost hypotézy č. 2.

H3 : Uživatelé sociálních dávek souhlasí s principem, že každý kdo pracuje se musí mít lépe než ten kdo nepracuje.

K této hypotéze se vztahují v dotazníku otázky č. 10, 14

Otázka č. 10 – Pokládáte výši dávek v hmotné nouzi, kterou dostáváte za dostačující?

Z celkového počtu 70 respondentů považuje 30% dotazovaných výši dávek v hmotné nouzi za dostačující, 70% dotazovaných považuje výši dávek za nedostačující. U mužů i žen převládaly odpovědi záporné.

Otázka č. 14 – Souhlasíte s tím, že ten kdo pracuje se má lépe než ten kdo je závislý na dávkách v hmotné nouzi?

Z celkového počtu 70 respondentů odpovědělo 96% dotazovaných kladně – tj. souhlasí s tím, že ten kdo pracuje se má lépe než ten kdo nepracuje a pouze 4% dotazovaných, jednalo se pouze o ženy, nesouhlasily. U této otázky byla téměř 100% pozitivní odpověď.

Grafické znázornění potvrzení H3 u jednotlivých otázek.

Odpověď	10	14
Verifikace	+	+

Legenda: + potvrzuje hypotézu, - vyvrací hypotézu

Ze 2 položek vztahujících se k hypotéze č. 3 byly obě potvrzující (+). Tyto výsledky prokazují platnost hypotézy č. 3.

DISKUSE

Jak jsem již uvedla v úvodu, původní systém dávek nebyl příliš efektivní, a proto přišla změna v podobě reformy, která vešla v platnost od 1.1.2007. Domnívám se, že dávky, kterými byli občané doplňováni do hranice sociální potřebnosti nebyly příliš flexibilní a dostatečně individuálně zaměřené. Díky postupné valorizaci těchto dávek byla aktivita uživatelů utlumena a mnozí dali přednost setrvání ve stávající situaci oproti zaměstnání za minimální mzdu.

Nový systém dávek se snaží odstranit nedostatky, kterými se vyznačoval systém původní. Nově se objevily pojmy jako např. existenční minimum, doplatek na bydlení či částka živobytí. Další inovací ve snaze motivovat uživatele k vlastní aktivitě dochází např. k procentuelnímu navýšení částky živobytí při prokázání snahy o zvýšení příjmu vlastní prací nebo zvýšení částky živobytí o nominální částku při prokázání zvýšených nákladů spojených s hledáním zaměstnání.

Při stanovení věkové struktury uživatelů dávek v dotazníkovém šetření, jsem na základě svých zkušeností stanovila tři věková rozpětí, přičemž rozmezí 31 – 55 let (tj. období mladé, střední a starší dospělosti) jsem považovala za početně nejvyšší, a to se mi skutečně potvrdilo. Z toho vyplývá, že v minulém dávkovém systému, který trval do 31.12.1996, i v současném dávkovém systému, který vešel v platnost dnem 1.1.2007, jsou uživateli dávek především lidé produktivního

věku. „*Produktivní věk je aktivní období lidského života, v němž je člověk schopen podávat plný pracovní výkon v souladu s právními normami na základě odpovídajícího tělesného stavu. Produktivní věk se obvykle kryje s kategorií průceschopnosti obyvatelstva, individuálně kolísá v závislosti na subjektivních fyzických a psychických dispozicích.*“⁴¹

Produktivní též znamená: „*schopný produkovat, výrobní, výnosný, plodný, tvořivý: produktivní síla; - produktivní pracovník, činnost, myšlení, věk; ekon. p. práce dávající vznik určitým hodnotám v oboru hmotné výroby.*“⁴²

V průběhu svého výzkumu jsem se snažila zjistit, zda se nově aplikovaný systém charakterizovaný novými cíli shoduje se subjektivními názory a činy uživatelů – tj. zda skutečně motivuje uživatele sociálních dávek k vlastní aktivitě ohledně uspokojování životních potřeb, zda vede k tomu, aby se uživatelé necítili sociálně vyloučení a zda skutečně utvrdil uživatele v tom, že kdo pracuje se má lépe než ten, kdo nepracuje. Výzkum potvrdil mé tři dílčí hypotézy a tudíž i hypotézu hlavní. Přesto jsem zjistila mnoho nových a pro mě překvapujících skutečností. Například převážná většina dotazovaných by souhlasila s možností absolvovat rekvalifikační kurs (ot. č. 6), ale v případě možnosti absolvovat jazykový či počítačový kurs za symbolický poplatek (ot. č. 7) odpověděla většina negativně. Tuto otázku jsem zařadila do dotazníku z toho důvodu, protože se domnívám, že znalost cizích jazyků a práce na PC rozšiřuje možnosti získat nové nebo lukrativnější zaměstnání. Z odpovědí tedy vyplynulo, že příliš velký zájem o tyto kursy není a teprve dalším hlubším zkoumáním, které by mohlo být předmětem navazujícího dotazníkového šetření bychom se mohli dobrat toho, proč tomu tak je – např. obavy, že výuku nezvládnou, nechci platit symbolický poplatek, zdá se mi to zbytečné apod.

⁴¹ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/85406-produktivni-vek>

⁴² *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 621.

Překvapující pro mě též byla převážná část kladných odpovědí u otázek č. 8 a 9, kdy respondenti potvrdili, že by pracovali za minimální mzdu a též by přijali jakoukoliv práci nabídnutou úřadem práce, pokud by nebyl problém vyplývající ze zdravotních důvodů, dojíždění a pracovní doby. Z průzkumu tedy vyplynulo, že uživatelé skutečně mají snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním a souhlasí s principem, že každý, kdo pracuje se musí mít lépe než ten, kdo nepracuje.

Otázky č. 15 a 16 vypovídají o tom, že respondenti z převážné části upřednostňují podání žádosti o dávku v hmotné nouzi před možností získání finančních prostředků od příbuzných známých, přátel či jiných institucí. Z této skutečnosti vyplývá, že člověk stále nemá tendenci postarat se nejprve sám o sebe, poté využít zdrojů své rodiny, širší rodiny, přátel, příp. jiných institucí a v případě nepříznivé životní situace, kterou nedokáže zvládnout bez cizí pomoci, velmi často využívá možnosti okamžitě se obrátit na pomoc státu. V tomto případě by stálo za zamyšlení, proč tomu tak je. Na jedné straně by mohl být hlavním důvodem ostych, snaha neobtěžovat svými problémy své blízké a známé. Na druhé straně by mohl být důvod ten, že pro člověka je pobírání peněz od státu pohodlnější a navíc částky, které mu budou vyplaceny jsou nevratné.

U otevřené otázky (č. 12) týkající se omezování zájmů a aktivit z finančních důvodů jsem zjistila, že ženy často ve svých odpovědích proklamovaly omezování aktivit dětí, muži uváděli tato omezení především v oblasti zájmů a běžných činností (telefonování, sledování televize). Z toho vyplývá, že ženy si uvědomují, že hmotná nouze se netýká pouze jich samotných, jejich zájmů a koníčků, ale má dopady i na děti, které jsou též stávající situací omezeny. Přesto z celkového počtu dotazovaných nemusí 67% od doby pobírání dávek v hmotné nouzi své zájmy a koníčky omezovat.

Otázka č. 13 se týkala sociálního vyloučení. Sociální vyloučení označuje nedostatečný přístup ke společenským institucím zajišťujícím vzdělání, zdraví,

ochranu a základní blahobyt. Může mít různou úroveň a měnit se v čase. Fakticky znamená život v chudobě, bez účasti na trhu práce, bez účasti na systematickém vzdělávání, bez přiměřeného bydlení, bez dostatečného příjmu, obvykle v izolaci či v malé skupině podobně deprivovaných lidí pohybujících se na okraji společnosti.⁴³

U této otázky jsem se stanovené definice držela pouze částečně, protože pro mě bylo směrodatné zaměření se na subjektivní vnímání tohoto pojmu. To znamená, že na základě definice jsou uživatelé sociálních dávek považováni za sociálně vyloučené. Výzkumem však bylo zjištěno, že subjektivně se sociálně vyloučení necítí.

ZÁVĚR

Vzhledem k tomu, že výsledky prokázaly platnost hypotéz č. 1, 2, 3 byla prokázána hlavní hypotéza.

HH – EXISTUJE SHODA MEZI CÍLI A SNAHOU MPSV A SUBJEKTIVNÍMI NÁZORY A ČINY UŽIVATELŮ.

Na základě analýzy svého výzkumu konstatuji, že snaha MPSV se projevila jako dobrá, zaměřená na cílovou skupinu a opodstatněná. Vzhledem k tomu, že nový dávkový systém není realizován příliš dlouho, nenašla jsem žádný výzkum, který bych mohla použít pro srovnání s mými daty. Domnívám se, že je to proto, že se výzkumy v této oblasti zatím nerealizují nebo nejsou zveřejněny výsledky. Vzhledem k tomu, že pracovnice oddělení dávek v hmotné nouzi byly velice vstřícné a pomohly mi s dotazníkovým šetřením, domnívám se, že výsledky mého výzkumu by pro jejich práci mohly být zpětnou vazbou.

⁴³ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 217.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH ZDROJŮ

ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I. část.* 2. rozšířené vydání. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0728-X.

BÖHNISCH, L.; ARNOLD, H.; SCHRÖER, W. *Sozialpolitik – Eine sozialwissenschaftliche Einführung.* Weinheim und München: Juventa, 1999. ISBN 3-7799-1066-7.

BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby k 1.3.2007.* Olomouc: ANAG, 2007. ISBN 978-80-7263-378-4.

HALÁSKOVÁ R. *Kapitoly ze sociální politiky.* Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava - Filozofická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-639-X.

KABELE, J. *Sociální práva jako novořeč.* Praha: Občanský institut, 1993. ISBN 80-900190-5-6.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

POTŮČEK, M. *Křížovky české sociální reformy.* Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1999. ISBN 80-85850-70-2.

POTŮČEK, M. *Sociální politika.* Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1995. ISBN 80-85850-01-X.

PRŮŠA, L. *Obce, města, regiony a sociální služby.* Praha: SOCIOKLUB, 1996. ISBN 80-902260-1-9.

SIROVÁTKA, T. *Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita.* Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2307-4.

SMUTEK, M. *Sociální stát – úvod do studia.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-691-2.

TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost.* Praha: SOCIOKLUB, 1996. ISBN 80-902260-0-0.

TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost.* 2. přepracované vydání. Praha: SOCIOKLUB, 2001. ISBN 80-86484-00-9.

WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. Distanční studijní opora. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, 2005. ISBN 80-210-3657-5.

Akademický slovník cizích slov. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0607-9.

MPSV.CZ *Pomoc v hmotné nouzi*. [cit. 9.6.2008]. Dostupné z WWW:
<http://www.mpsv.cz/cs/5>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Odbor sociální politiky. Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona č. 165/2006 Sb. [cit. 13.6.2008]. Dostupné z WWW:
http://www.osu.cz/metakor/dok/zakon-111_2006-mp2.pdf

Seznam Encyklopedie - produktivní věk. Poslední aktualizace 22.6.2006 [cit. 8.6.2008]. Dostupné z WWW:
<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/85406-produktivni-vek>

Zákon č. 110/2006 Sb.

Zákon č. 111/2006 Sb

DOTAZNÍK

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku, který je anonymní. U každé otázky **zakroužkujte** vždy jednu odpověď. V případě otevřených otázek, napište, prosím, svůj názor. Děkuji Vám za spolupráci.

Marcela Slipková

1. Uveďte své pohlaví:

- a) mužské
- b) ženské

2. Uveďte svůj věk:

3. Uveďte svůj stav:

- a) vdaná / ženatý
- b) svobodná/ý
- c) rozvedená/ý
- d) vdova/vdovec

4. Zařadte se do jedné z těchto kategorií: jsem

- a) zaměstnancem v pracovním poměru
- b) osoba samostatně výdělečně činná
- c) evidován/a u úřadu práce
- d) na mateřské dovolené
- e) ve starobním nebo plně invalidním důchodu
- f) pečuji o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II, III, IV a ve stupni I, pokud se jedná o osobu starší 80 let
- g) jiné (vypište)

Otázku 5 – 9 vyplňujte v případě, pokud jste se v předešlé otázce zařadil/a do kategorie a) – d)

5. Snažíte se v době pobírání dávek v hmotné nouzi aktivně si hledat jiné zdroje příjmu?

a) ANO - UVEĎTE JAKÉ

.....
.....
.....

a) NE

6. Pokud byste měl/a možnost absolvovat zdarma rekvalifikační kurs, který by Vám mohl pomoci získat nové zaměstnání (i kdyby Vás nebavilo) souhlasil/a byste?

a) ANO

b) NE

c) ABSOLVOVAL/A JSEM

7. Pokud byste měl/a možnost absolvovat za symbolický poplatek počítačový kurs či kurs jazykový, souhlasila byste?

a) ANO

b) NE

c) ABSOLVOVAL/A JSEM

8. Byl/a byste ochoten/ochotna pracovat za minimální mzdu tj. 8.000,- Kč hrubého?

a) ANO

b) NE

9. Šel/šla byste dělat **jakoukoliv** práci nabídnutou úřadem práce, pokud by nebyl problém s dojížděním, pracovní dobou a práci byste mohl/a vykonávat i ze zdravotního hlediska?

a) ANO

b) NE

10. Pokládáte výši dávek v hmotné nouzi, kterou dostáváte za dostačující?

a) ANO

b) NE

11. Máte pocit, že od doby, kdy dostáváte dávky v hmotné nouzi máte méně přátel?

a) ANO

b) NE

12. Existují nějaké Vaše zájmy a aktivity, které musíte z finančních důvodů od doby pobírání dávek omezovat?

a) ANO – UVEĎTE JAKÉ AKTIVITY MUSÍTE OMEZOVAT

.....
.....
.....

b) NE

13. Cítíte se v současné době méněcenní než členové Vaší rodiny nebo Vaši přátelé?

a) ANO

b) NE

14. Souhlasíte s tím, že ten kdo pracuje se má lépe než ten kdo je závislý na dávkách v hmotné nouzi?

a) ANO

b) NE

15. Požádal/a jste před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi o finanční výpomoc někoho z užší rodiny (např. matka, otec, sourozenci)?

a) ANO – KOHO

.....
.....
.....

b) NE

16. Požádal/a/ jste před podáním žádosti o dávku v hmotné nouzi o finanční výpomoc někoho z širší rodiny nebo někoho dalšího? (Lze zakroužkovat odpověď a) i c)

a) ANO - KOHO

.....
.....
.....

b) NE

c) NĚKOHO JEŠTĚ DALŠÍHO (NAPŘ. BANKU, ÚVĚROVÉ SPOLEČNOSTI, FINANČNÍ SPOLEČNOSTI ATD.)?

POKUD ANO, UVEĎTE KOHO

.....
.....
.....
.....

ABSTRAKT

SLIPKOVÁ, M. *Systém dávek v hmotné nouzi*. České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Lucie Maliňáková.

Klíčová slova: sociální politika, sociální stát, chudoba, dávky v hmotné nouzi, životní minimum, existenční minimum, sociální vyloučení

Práce se zabývá novým systémem dávek v hmotné nouzi, který vešel v platnost od 1.1.2007. Teoretická část charakterizuje obecně pojem sociální politika a sociální stát. Dále nás seznamuje s pojmem chudoba a následně s novým systémem dávek v hmotné nouzi a s jednotlivými typy těchto dávek.

Praktická část vycházela z dotazníkového šetření, kdy cílovou skupinou se stali uživatelé dávek v hmotné nouzi. Vhodně položenými otázkami jsem se snažila zjistit subjektivní názory uživatelů, které mi sloužily jako podklad pro posouzení, zda nový dávkový systém splnil očekávání Ministerstva práce a sociálních věcí. Tato skutečnost se mi potvrdila.

ABSTRACT

SLIPKOVÁ, M. *The System of Benefits in Material Need*. České Budějovice 2008. Bachelor Thesis. The University of South Bohemia in České Budějovice. The Faculty of Theology. Department of Practical Theology. Supervisor Mgr. Lucie Maliňáková.

Keywords: social politics, welfare state, poverty, benefits in material need, subsistence minimum, existence minimum, social exclusion

The thesis deals with a new system of benefits in material need, which came into effect since January 1.1.2007. The theoretical part generally characterizes the terms social politics and welfare state. Further it introduces us to the term poverty and subsequently to the new system of benefits in material need and the particular types of these benefits.

The practical part results from a questionnaire survey whose target group were the beneficiaries of the benefits in material need. Using well put questions I tried to determine the subjective opinions of the beneficiaries, which served as a basis to assess whether the new system of benefits has fulfilled the expectations of Ministry of Labour and Social Affairs. This fact was confirmed.